

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΤΟΜΟΣ Δ'. - ΤΕΥΧΟΣ Α' ΚΑΙ Β'.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ ΚΑΙ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1881

Ὅτε ἴσται περὶ τῶν δι' ἑαυτῶν ἔργων
βουλεύονται ἢ περὶ παιδείας καὶ αὐτῶν καὶ
τῶν αὐτῶν εὐαίων. (Πλάτ. Θεάγρας.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

1881

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΤΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ.

ΥΠΟ L. CARRAU.

Καθ' ἣν στιγμὴν τὸ ζήτημα τῆς ἐκπαιδεύσεως ἀπασχολεῖ πανταχόθεν τὰ πνεύματα, δὲν στερεῖται διαφέροντος ἢ ἐκ νέου ἐξέτασις τοῦ ἀρχαιοτάτου καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου τῶν προγραμμάτων τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, τοῦ πλατωνικοῦ προγράμματος. Ἡ Πολιτεία τοῦ μαθητοῦ τοῦ Σωκράτους ἐλάχιστον ὁμοιάζει βεβαίως πρὸς τὴν ἡμετέραν, οὐδεὶς ἀγαθῆ τύχῃ, ὑπάρχει ὁ ἀξιῶν νὰ μᾶς παραστήσῃ ὡς ἰδεώδες τὴν κοινωνικὴν ἐκείνην κοινωνίαν, σιωπηλὴν, ὑπὸ τοὺς τύπους τῆς ἄκρας ἱερατικῆς αὐστηρότητος, μὲ τὰς ἀποκεχωρισμένας σχεδὸν κοινωνικὰς κλάσεις, κατὰ τὸ πρότυπον τῆς Ἰνδικῆς, μὲ τὴν τέχνην, τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν θρησκείαν τῆς πολιτείας, τὴν ἐν τῷ βάθει αὐτῆς τῆς συνειδήτεως ἐγκατεστημένην ἱεράν ἐξέτασιν, τὸν τεράστιον νομοθετικὸν δεσποτισμὸν, δεστικ ἄρχεται καταβάλλον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ πᾶν ὅ,τι συντελεῖ νὰ τὸν προσηλώσῃ ἐς αἶψα πρὸς τινὰ χιμαιρικὴν τελειότητα. Ἄλλ' οἰαيدήποτε καὶ ἂν ᾧσιν αἱ πλάναι μεγάλου πνεύματος, εἶνε αἰείποτε ὑπὸ τινὰ ἔποψιν ἐπωφελεῖς, τὰ δὲ τολμηρότατα αὐτοῦ ὄνειρα ἐνέχουσι τι πρακτικῆς ἀληθείας· ὅσον ψευδεῖς καὶ ἂν ὑπολαμβάνωμεν σήμερον τὰς καθόλου συλλήψεις αὐτοῦ περὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς κοινωνικῆς ὀργανώσεως, αὐταὶ εἶνε ἴσως ἢ ὑπερβολὴ ὀρθῶν καὶ βαθειῶν ἀπόψεων. Προσθετέον ὅτι πάντα τὰ περὶ δημοσίας παιδεύσεως συστήματα, μέχρι τοῦ τελευταίου αἰῶνος, ἐνεπνεύσθησαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος· οὗτος εἶνε ὁ πρῶτος ἀπόστολος, καὶ ὁ μᾶλλον πεπεισμένος, τῆς ἀρχῆς ἐκείνης, εὐχερῶς ἀποδεκτῆς γενομένης ὑπὸ πάντων τῶν θεωρητικῶν τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις εἶνε μαλακὸς κηρὸς, τὸν ὁποῖον δύναται ὁ νομοθέτης διὰ τῆς ἀνατροφῆς νὰ διαπλάσῃ, νὰ ἐπεξεργασθῇ, νὰ κάμψῃ καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις. Εἶνε λοιπὸν ἀρκούσα δικαιολογία, διὰ τοὺς εἰλικρινεῖς φίλους τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς προόδου, ταχεῖα τις ἔρευνα, ἧς ἡ εὐκαιρία δὲν θὰ διαφύγῃ ἢ ἐκείνους μόνον, δι' οὓς τὸ παρελθὸν οὐδὲν θὰ ἠδύνατο νὰ διδάξῃ εἰς τὸ μέλλον.

Ἡ ἀνάγκη τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως κατενοήθη πρωτῶς ἤδη ὑπὸ τινῶν ἑλληνικῶν πολιτειῶν. Γινώσκωμεν ἐκ Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου,

ὅτι ὁ τῶν Συβαριτῶν νομοθέτης Χαρώνδας πρῶτος ἐνέγραψεν ἐν τοῖς νόμοις αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἐλευθέρως καὶ ὑποχρεωτικῆς, ἣτις ἀμφισβητεῖται ἔτι σήμερον ἐν τισὶ χώραις τῆς Εὐρώπης. Ἄγραψεν οὖν νόμον, λέγει ὁ ἱστορικός, τοῖς παλαιότεροις αὐτοῦ νομοθέταις ἡμελημένον· ἐνομοθέτησε γὰρ τῶν πολιτῶν τοὺς υἱεῖς ἅπαντας μανθάνειν γράμματα, χορηγούσης τῆς πόλεως τοὺς μισθοὺς τοῖς διδασκάλοις, ὑπέλαβε γὰρ τοὺς ἀπόρους τοῖς βίοις, ἰδίᾳ μὴ δυναμένους δίδοναι μισθοὺς, ἀποστερήσεσθαι τῶν καλλίστων ἐπιτηδευμάτων». ¹

Ἄδύνατον νὰ μὴ θαυμάσῃ τις τὴν ὑψηλὴν ἰδέαν, ἣν συνελάμβανεν ὁ παλαιὸς νομοθέτης τῆς Συβάρως διὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν δημοκρατικῇ πολιτείᾳ· «τὴν γὰρ γραμματικὴν παρὰ τὰς ἄλλας μαθήσεις προέκρινεν ὁ νομοθέτης, καὶ μάλα προσηκόντως· διὰ γὰρ ταύτης τὰ πλεῖστα καὶ χρησιμώτατα τῶν πρὸς τὸν βίον ἐπιτελεῖσθαι, ψήφους, ἐπιστολάς, διαθήκας, νόμους, τᾶλλα τὰ τὸν βίον μάλιστα ἐπανορθοῦντα... διὸ καὶ τοῦ μὲν ζῆν τὴν φύσιν αἰτίαν ὑποληπτέον, τοῦ δὲ καλῶς ζῆν τὴν ἐκ τῶν γραμμάτων συγκειμένην παιδείαν, ὅθεν ὡς μεγάλων τινῶν ἀποστερουμένους τοὺς ἀγραμμάτους διωρθώσατο τῇ νομοθεσίᾳ ταύτῃ καὶ δημοσίᾳ ἐπιμελείᾳ τε καὶ δαπάνῃς ἡξίωσε, καὶ τοσοῦτον ὑπερεβάλετο τοὺς πρότερον νομοθετήσαντας δημοσίῳ μισθῷ τοὺς νοσοῦντας τῶν ἰδιωτῶν ὑπὸ ἰατρῶν θεραπεύεσθαι, ὥσθ' οἱ μὲν τὰ σώματα θεραπείας ἡξίωσαν, ὁ δὲ τὰς ψυχὰς τὰς ὑπ' ἀπαιδευσίας ἐνοχλουμένας ἐθεράπευσε, κἀκείνων μὲν τῶν ἰατρῶν εὐχόμεθα μηδέποτε χρεῖαν ἔχειν, τοῖς δὲ τῆς παιδείας διδασκάλοις ἐπιθυμοῦμεν ἅπαντα τὸν χρόνον συνδιατρίβειν». ²

Ἄποιοι δίδαγμα ἀπὸ μέρους Πυθαγορείου τοῦ πέμπτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος! καὶ πῶς συγγέονται διὰ τῶν αἰώνων ἐν τῇ αὐτῇ μερίμνῃ περὶ τῆς ἀξίας καὶ τῶν ἐξοχωτάτων συμφερόντων τῆς ἀνθρωπότητος οἱ ἀληθεῖς τοῦ λαοῦ φίλοι, οἱ μὴ κραυγάζοντες, ὅτι ἡ ἱερὰ ἀγνοία εἶνε δι' αὐτὸν τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν!

Ὁ Πλάτων δὲν εἶχεν ἀνάγκην νὰ δανεισθῇ παρὰ τοῦ Χαρώνδα τὴν ἀρχὴν τῆς διὰ τῆς πολιτείας διδασκαλίας. Πρωτίμως ἤδη ἡ ἀθηναϊκὴ νομοθεσία εἶχε καταστήσει δημοσίαν τὴν ἐκπαιδεύσιν ὑπὸ διδασκάλου παρὰ τῆς πόλεως ἐκλεγομένους. Ὄταν οἱ Ἀθηναῖοι, φεύγοντες τοὺς προσεγγίζοντας Πέρσας, μετηνάστευσαν εἰς Σαλαμίνα καὶ Τροιζῆνα, ἡ γενναίω-

¹ I. XII, cap. XII.

² I. XII, XIII.

φροσύνη τῶν ξενισάντων αὐτοὺς προέβλεψεν, οὐ μόνον περὶ τῆς συντηρήσεώς των, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς καθ' ἑκάστην ἀνατροφῆς τῶν τέκνων των. Τοῦναντίον συνέβαιεν ἐν Ῥώμῃ, ἐνθα ὁ Πολύβιος οὕτως ἐξεπλάγη ἐκ τῆς ἐλλείψεως δημοσίων σχολείων ἐν Ῥώμῃ, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ κατανοήσῃ πῶς ἀνετρέφοντο ἐν τῇ πόλει ταύτῃ οἱ παῖδες. Ἡ διδασκαλία ἐν Ῥώμῃ τῶν ἐπι μακρὸν χρόνον ἐτελείτο ἀποκλειστικῶς ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, τοῦτο δὲ εἶνε ἐν τῶν χαρακτηριστικῶν τῆς βαθυτάτης διαφορᾶς τῶν ρωμαϊκῶν ἠθῶν, παραβαλλομένων πρὸς τὰ τῆς Ἑλλάδος.

Ὅποῖος ἦτο ἐν γένει, ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Πλάτωνος, ὁ τρόπος τῆς ἐκπαίδευσως; Δυο συστήματα ὑφίσταντο. Οἱ πρόμαχοι τοῦ καλοῦ παλαιοῦ καιροῦ ἦσαν ὑπὲρ τοῦ ἀρχαίου συστήματος, οὐ ἢ ἐγκατάλειψις ἦτο φυσικῶς ἡ ἀφορμὴ ὄλων τῶν δυστυχημάτων τῆς πολιτείας. Εἶνε γνωστὴ ἡ χαριστάτη εἰκὼν τοῦ Ἀριστοφάνους, σφοδροῦ, συντηρητικοῦ, ἧτις ἀπέμεινεν ἡμῖν περὶ τῆς ἀνατροφῆς, δι' ἧς ἐμορφώθησαν οἱ νικηταὶ τοῦ Μαρθῶνος. Οἱ ἔφηβοι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐκ μετριοφροσύνης δὲν ἐτόλμων νὰ λαλήσωσιν, οἵτινες ἀπὸ τῆς πρῶτης, γυμνοὶ καὶ εὐτακτοὶ, πιπτούσης τῆς χιόνος δίκην ἀλεύρου ἀπὸ λεπτοῦ κοσκίνου, μετέβαινον παρὰ τῷ διδασκάλῳ τῆς μουσικῆς νὰ ἐκμάθωσι τοὺς παρὰ τῶν προγόνων παραδεδωμένους ἱεροὺς ὕμνους, καὶ οἵτινες ἐρραπίζοντο ὡς ἐχθροὶ τῶν Μουσῶν διὰ τὴν ἐλαχίστην βωμολοχίαν, διὰ πᾶσαν μαλακὴν ἢ ἐξεζητημένην στροφὴν τῆς φωνῆς, πλήρεις σεβασμοῦ πρὸς τοὺς γηραιοὺς αὐτῶν γονεῖς, ἐπίμονοι ἐν τῷ γυμνασίῳ, ἀπαξιούντες τὰς ἐπιπολαίους συζητήσεις τῆς ἀγορᾶς ὅταν κατὰ τὸ ἔαρ ἢ πλάτανος καὶ ἡ πετέα συγχέουσι τὸν ψιθυρισμὸν των, πλανώμενοι ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν ἐλαιῶν, ἐστεμμένην ἔχοντες διὰ σχοίνων τὴν κεφαλὴν, ὑπὸ συνοδίαν σοφῶν φίλων, καὶ ἀπολαύοντες, ἐν τοῖς κόλποις εὐδαιμόνος σχολῆς, τῆς ἡδείας ὀσμῆς τῆς λευκῆς αἰγείρου, οἱ χαρίεντες καὶ εὐρωστοὶ οὗτοι νεανίσκοι ἀνετρέφοντο, καθὰ Ἄγγλος συγγραφεὺς παρατηρεῖ, οὐχὶ ἀδίκως, ὅπως αἱ κορασίδες τῆς πατρίδος του. Ἡ αὐτὴ ἀγρία πῶς συστολή: τὰ ἑλληνικὰ ἦθη παρεῖχον εἰς τὴν σωφροσύνην τῶν μεираκίων τὴν ἀξίαν, ἣν ἀποδίδομεν εἰς τὴν τῶν νεανίδων, ὁ δὲ νεανίσκος διὰ νὰ σώσῃ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ, τοσοῦτον ἐπικινδύνως θωπευομένην, ἐφυλάσσετο ὑπὸ γηραιοῦ δούλου, αὐστηροῦ φύλακος, ἀγρίου ἐπιτηρητοῦ, οὐδέποτε ἐγκαταλιμπάνοντος αὐτόν. Ἡ αὐτὴ φρονις τῆς γυμναστικῆς καὶ τῶν σωματικῶν ἐξασκήσεων ἀμφοτέρωθεν, πολλὴ μουσικὴ, πρὸ παντὸς μελωδία, καὶ ἡ θρησκευτικὴ παιδείσις, ἧτις παρὰ τοῖς Ἕλλησι περιλαμβάνετο καθ' ὅλοκληρίαν ἐν τοῖς ἀρχαίοις πρῆταϊς. Τοιοῦτοι μαθηταὶ ὄφειλον νὰ δημιουργήσωσιν ἰσχυροὺς στρα-

τιώτας ἢ θαλασσοπόρους, ἀγαθοὺς φιλοπόλιδας, εὐλαθεῖς καὶ περιορισμένους, οἵτινες ὑπόπτως ἐβλέπον τὴν ὁσημέραι αὐξοῦσαν ἐπὶ τῆς νεότητος δύναμιν τῶν σοφιστῶν καὶ τῶν φιλοσόφων, τῶν ἐλευθεροφρόνων τούτων τῶν χρόνων ἐκείνων.

Δὲν ἐβράδυναν οὗτοι τῶντι νὰ ἀνατρέψωσι τελεσφόρως τὴν ἀρχαίαν παιδείου. Εἶχον ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς κατανοήσει τὸ κυριαρχικὸν πρόσωπον, τὸ ἄποϊον ὤφειλε νὰ παίζῃ ὁ λόγος ἐν δημοκρατικῇ πολιτείᾳ· καὶ οὕτω κατέστησαν αὐτὸν τέχνην λεπτὴν καὶ περίπλοκον, ἣν ἀνήγαγον εἰς μεθοδικὰς συνταγὰς, πλανώμενοι ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν. Ἡ φιλοδοξία, ὁ συρμός, τὸ νεωτεριστικὸν πνεῦμα, ἡ ἀπόκρυφος ἀνάγκη, ἡ ταράττουσα τότε τὰ πνεύματα πρὸς καθυποταγὴν πολλῶν πραγμάτων εἰς τὸν ἔλεγχον τῆς συζητήσεως, ἐξώθουν σωρηδὸν τοὺς νεανίσκους πρὸς αὐτοὺς διαβαίνοντας· δὲν ἐπραγματεύοντο μετ' αὐτῶν, ἀπέτινον τὸ ζητούμενον τίμημα, ὅσον πολὺ καὶ ἂν ἦτο. Καὶ πολλάκις προσέφερε τις ἅπασαν τὴν περιουσίαν του, ἂν δὲ δὲν συνεπλήρου τὸ πρῶτον, κατέφευγεν εἰς τὸ βάλαντιον τῶν φίλων.

Οὕτως οἱ πλείστοι τῶν σοφιστῶν ἦσαν πλούσια καὶ πολυτελῆ πρόσωπα, τοῦθ' ὅπερ οὐκ ὀλίγον συνετέλεσεν εἰς δυσφημισμὸν τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν καὶ τοῦ ἐπιτηδεύματος. Δὲν εἶνε ἅπο τόπου ἐνταῦθα νὰ πιστεύσῃ τις μετὰ τοῦ Γ. Γρότε, ὅτι ἐσυκοφαντήθησαν. Γινώσκουμεν αὐτοὺς πρὸ παντὸς ἐκ τοῦ Πλάτωνος, ὅστις, μαθητὴς, φίλος καὶ ἀπολογητὴς τοῦ θανασίμου αὐτῶν ἀντιπάλου, δὲν εἶνε ἴσως ἀπέναντι αὐτῶν ἡ ποθητὴ ἐπιείκεια. Ἡ δίκη αὕτη εἶνε ἀναθεωρήσιμος· ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἔχομεν πρὸς κρίσιν ἢ τὰ ἐμπαθῆ μόνον τῶν κατηγορῶν εἰσχυρικὰ ἔγγραφα. Ἄναμφιβόλως ἡ οἰητικὴ αὐτῶν τέχνη, τυπικὴ ὅλως, ἦτο ἐν γένει εὐχρος καὶ κενή· ἀλλὰ δὲν ἦτο τι ἄξιον λόγου ὁ χειρισμὸς, ἡ ἀπάλυνσις, ἡ λέπτυνσις τοῦ θαυμασίου τούτου ἐργαλείου τῆς γλώσσης; Αἱ εὐγενεῖς καὶ μεγάλαι σκέψεις, τὰ σοφὰ διδάγματα θὰ ἔλθωσι βραδύτερον, εὐχερέστερον μέλλοντα νὰ χυθῶσιν ἐν τῷ ὑπὸ τῶν σοφιστῶν διαπονηθέντι τύπῳ. Ἐξώθησαν ἀναμφιβόλως πρὸς τούτοις μέχρις ἄκρου τὴν λεπτὴν διαλεκτικὴν, ἐκλόμισαν τὴν ἀρχαίαν πίστιν, ἀνεσήκωσαν ἀπερισκέπτως τὸν πέπλον, ὅστις ἤξιον ὅτι ἀπέκρυπτεν ἀπὸ τῶν βλεμμάτων τῆς ἐλευθέρας ἐρεῦνης τὴν ὑπαρξίν τῶν θεῶν τῆς δημοτικῆς παραδόσεως, ἀπεπειράθησαν νὰ ἐρμηνεύσωσι διὰ φυσικῶν αἰτίων φαινόμενά τινα τῆς φύσεως, ἐπικνήγαγον τὴν ἰδέαν τῆς δικαιοσύνης εἰς κοινωνικὴν τινα σύμβασιν, προκηρύξαντες ἐκ προοιμίῶν τὸν πολυθρόλλητον ἀφορισμὸν: ἡ ἰσχὺς κατισχύει τοῦ δικαίου· μεθ' ὅλα ταῦτα, ἐπραζαν ἔργον ἐπωφελεῖς καὶ σωτή-

ριον, τὰ δὲ ὀνόματα αὐτῶν, σκληρότατα στιγματισθέντα, ὀφείλουσι νὰ διακρίνονται μεταξὺ τῶν ἔργατῶν τῆς ἀνθρωπίνης προόδου. Ὑπῆρξαν οἱ ἀπόστολοι τῆς ἀμφιβολίας καὶ τῆς συζητήσεως, οἱ μεγάλοι πρωτοστάται πάσης μεθοδικῆς ἐρεύνης, πάσης ὀρθολογικῆς ἐπιστήμης· οὕτως ἔσεισαν τὴν πνευματικὴν ἀτονίαν τῶν συγχρόνων των, ναρκωθέντων ὑπὸ τῶν στασίμων δογμάτων· προπαρεσκευάσαν τολμηρῶς τὴν χειραφεσίαν τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς σκέψεως ἀπέναντι θεολογίας, ἥτις, ἔργον τῶν ποιητῶν οὔσα, οὐχ ἤττον ἐλάμβανεν ἐνίοτε τάσεις μισαλλοδοξίας καὶ καταδιώξεως· ἠνέφεζαν ἐν ἐνὶ λόγῳ, διὰ τῆς ἀρνήσεως καὶ τοῦ σκεπτικισμοῦ, τὴν τρίβον πρὸς τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν.

Εὐκόλως ἤδη κατανοεῖ τις, ὅποια ὑπῆρξεν ἡ νέα ἐκπαίδευσις. Αὕτη ἔμελλε νὰ καταστήσῃ ὑπόπτους τὰς σωματικὰς μόνον γυμνασίας, καὶ νὰ παράσχῃ εὐρυτέραν θέσιν εἰς τὴν τέχνην τοῦ λόγου καὶ τῆς σκέψεως. Οἱ παλαιοὶ Ἀθηναῖοι, κατειλημμένοι ὑπὸ τῶν ἐθίμων τοῦ παρελθόντος, ἠγανάκτου ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν λάλων καὶ συζητητῶν ἐκείνων νεανίσκων, ὡχρὰν ἐχόντων τὴν χροιάν, ὤμους μικρούς, στήθος λεπτόν, γλῶτταν μεγάλην, κακῶς κρυπτόντων τὴν περιφρόνησιν αὐτῶν ἐπὶ τῇ ἐντίμῳ ἀμαθίᾳ τῶν πατέρων, πρὸς οὓς ἀντιλέγουσιν ἐν πάσῃ περιστάσει, μεταχειριζόμενοι αὐτοὺς ὡς μωρολόγους, ὡς Ἰαπετούς· ἤττον σκεπτομένων νὰ μένωσιν ἀγνοί, ἢ νὰ μὴ ᾔνε, ἐλλείψει ἐπιχειρημάτων καὶ ἀπαντήσεων· καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἀσχολουμένων περὶ λεπτὰς φυσικὰς θεωρίας, ἀποδιωκόντων ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ τὸν Δία, ὅπως ἐγκαταστήσωσιν ἐν αὐτῷ βασιλέα τὸν Θεὸν Τυφῶνα—ἢ ἔτι μᾶλλον, ἐχόντων ἀτελεῆ τινα ῥητορικὴν τρίβην ἀπὸ τῆς χθὲς μόλις, ἐξ ἐφόδου καταλαμβάνόντων τὸ βῆμα, λαλούντων περὶ πάντων ἐν παντελεῖ ἀγνοίᾳ, καὶ ἐπιζητούντων τὴν κυβέρνησιν τῆς πολιτείας, ἅμα τῇ ἀπὸ τοῦ σχολείου ἐξόδῳ. Τὸ νέον παιδαγωγικὸν σύστημα ἐγύμναζε τῶντι ἐπίσης καλῶς θεωρητικούς, ὄσον καὶ πρακτικούς ἀνθρώπους. Οἱ μὲν τούτων, ὅμοιοι πρὸς τὸν Χαιρεφῶντα τῶν *Nepelῶν*, ἐγκλείονται ἐν τινι φροντιστηρίῳ, ἐνθα τὸ πλῆθος, ἐκλαμβάνον αὐτοὺς ὡς μάγους καὶ ἀστρολόγους, κατελαμβάνετο ἐνίοτε ὑπὸ τοῦ πειρασμοῦ νὰ τοὺς πυρπολήσῃ· οὗτοι ἀφροντιστοῦσι περὶ τῶν δημοσίων ὑποθέσεων· μὴ ἐρωτήσῃτε αὐτοὺς περὶ τοῦ ἄρχοντος, ἢ περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ μεγάλου βασιλέως· ἐν ταῖς ἀτελευτήτοις αὐτῶν συνδιαλέξεσι συζητοῦσι κατὰ βάθος τὸ ζήτημα τοῦ δικαίου καὶ ἀδίκου, ἀλλ' ὅποταν ἐρχωνται πρὸ τῶν δικαστῶν, οὐδὲν θὰ εἶχον ν' ἀποκριθῶσιν, ἤθελον μείνει χαῖνον ἔχοντες τὸ στόμα, ἠδύνατο δ' ὁ πρῶτος ἐλθὼν νὰ καταδικάσῃ αὐτοὺς εἰς πρόστιμον, εἰς εἰρκτήν, εἰς θάνατον. Τοῦτο συνέβη εἰς τὸν Σωκράτη, ὃν ὁ

δῆμος συνέχει μετὰ τῶν σοφιστῶν, καὶ ὅστις ὠμοίαζε πρὸς αὐτοὺς ὑπό-
 τινας ἐπόψεις.—Οἱ ἄλλοι, παμπόνηροι καὶ τολμηροί, οὐδέποτε κατελή-
 φθησαν ἀπροπαράσκευοι γινώσκουσι, καθὰ ἐλέγετο τότε, νὰ καταστή-
 σωσιν ἰσχυροτέραν τὴν ἀσθενεστέραν ὑπόθεσιν, καὶ τὰνάπαλιν¹ συνηγο-
 ροῦσιν ἀδιαφόρως ὑπὲρ ἢ κατὰ ἅπαντα τὰ ἐπιχειρήματα εἶνε χρήσιμα
 δι' αὐτοὺς, ὅπως πείσωσι τὸν κόσμον, κερδίσωσι μίαν δίκην, καὶ ἀπαλ-
 λαγῶσιν ἀπὸ δυσχωρίας τινός. Ἐν ἀνάγκῃ δὲ δὲν διστάζουσι νὰ στρέ-
 φωσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν τὸ σεβαστὸν κῦρος τῶν μυθολογικῶν παραδόσεων¹
 οὕτω λέγει ὁ ἀδίκος λόγος εἰς τὸν νέον Φειδιππίδην:

«μοιχὸς ἦν τύχης ἀλούς, τὰδ' ἀντερεῖς πρὸς
 αὐτόν,
 ὡς οὐδὲν ἠδίκηκας' εἶτ' εἰς τὸν Δία ἐπανενε-
 γκεῖν,
 κάκεινος ὡς ἤττων ἐρωτός ἐστι καὶ γυναικῶν
 καίτοι σὺ θνητὸς ὢν θεοῦ πῶς μεῖζον ἂν δύναιο ;»¹

Ἐν μέσῳ τῶν ὑπερμέτρων βωμολογιῶν τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ τῶν
 λεπτῶν ἐπιγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος δύναται νὰ κατανοήσῃ τις τὰς ἀνη-
 συχίας, ἃς ἐνέπνεεν εἰς τοὺς προμάχους τοῦ παρελθόντος ἢ νέα μέθοδος
 τῆς σοφιστικῆς διδασκαλίας. Ἡ ἀρχαία πίστις ὄχητο, τοιοῦτος δ' ἦτο
 ὁ σύνδεσμος τῶν σχέσεων τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐν τῇ ἀρχαί-
 τητι, ὥστε πᾶν τὸ προσβάλλον τὴν μίαν, ἐφαίνετο κλονίζον ἅμα καὶ τὴν
 ἄλλην. Διαλυτικὴ διαλεκτικὴ κατέστρεφε πᾶσαν ἀρχήν, ἢ παντοδυναμία
 τοῦ λόγου, ἐνεργῶς ἐζητημένου ὑπὸ τῶν φιλοδόξων, ἠπέλκει νὰ ἀνατρέψῃ
 τὰς τέως κυβερνώσας τάξεις πρὸς ὄφελος τῶν ὀψιφανῶν τῆς δημοκρατίας.
 Οἱ δημαγωγοί, μαθηταὶ τῶν σοφιστῶν κατὰ τὸ πλεῖστον, ὡς αὐτοὶ δὲ
 συκοφαντούμενοι, εἰσήγον ἐν τῇ πολιτικῇ τάξει τὴν ἐπανάστασιν, ἣν ἐδη-
 λώσαμεν ἤδη ὡς ὑφισταμένην ἐν τοῖς ἡθεσι καὶ ταῖς ἰδέαις.

Οὕτως εἶχον ἐν Ἑλλάδι τὰ πράγματα, ὅταν ὁ Πλάτων συνέλαβε τὸ
 σχέδιον τῆς ἰδεώδους Πολιτείας του καὶ τῆς παιδεύσεως, δι' ἧς ἐμελλε νὰ
 ἀναθρέψῃ τοὺς πολίτας. Εἶχεν ἐκπλαγῆ βεβαίως ὑπὸ τῶν δεινῶν, εἰς ἃ
 ἐπίστευεν ἐκτεθειμένην τὴν σύγχρονον αὐτοῦ κοινωνίαν, οὐδεμία δ' ἀμφι-
 βολία, ὅτι συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ ὑποδείξῃ εἰς αὐτὴν τὸ ἀντιφάρμακον,
 ἀλλὰ τὸ θεωρητικὸν αὐτοῦ πνεῦμα, αἰείποτε ἀνυπομονοῦν ν' ἀνέλθῃ ὑπε-

1. Ἄρ. Νεφέλ. 478—482.

ράνω τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τόπου, ἤξιωσεν ἐπίσης νὰ διαγράψῃ πρότυπον, σύμφωνον πρὸς τὰς αἰωνίας ἀνάγκας τῆς ἠθικῆς καὶ κοινωνικῆς τάξεως, πρὸς τοὺς ἀναλλοιώτους ὄρους τῆς τελειότητος καὶ τῆς ἀληθοῦς εὐδαιμονίας, ἐπίσης διὰ τὰ ἄτομα, ὅσον καὶ διὰ τὰς πολιτείας. Ἐντεῦθεν, μεθ' ὅλας τὰς ὑπερβολικὰς πλάνας, τὸ διαρκὲς ἐνδιαφέρον τοῦ ἔργου του.

(Ἔπεται τὸ τέλος.)

ΑΠΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ.

Ἐκπαίδευσις ἐν Ρωμυλία.

Ἐκ τῆς «Φιλιππουπόλεως» ἐρανιζόμεθα τὰς ἐπομένους πληροφορίας περὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ρωμυλία, ληφθείσας ἐκ τῆς ὑπὸ τῆς αὐτοῦ διευθύνσεως τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως δημοσιευθείσης ἐκθέσεως

Κατὰ τὰς πληροφορίας ταύτας ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ρωμυλία ὑπάρχουσι:

Σχολεῖα	Μαθηταὶ		
	ἄρρενες	θήλειαι	
Βουλγαρικά	846	37,404	18,693
Μουσουλμανικά	417	15,489	41,214
Ἑλληνικά	58	2,715	1,240
Καθολικ. (Βουργάρων) . .	44	573	526
Διαμαρτυρουμένων	9	33	42
Ἀρμενικά	4	112	78
Ἰσραηλιτικά	13	779	39
Ἐν ὅλῳ	1,412	56,802	22,389
		80,789	

Ἐν τοῖς ἀνωτέρω σχολείοις διδάσκουσι 1228 διδάσκαλοι καὶ διδασκάλισσαι, διανεμόμενοι ὡς ἑξῆς :